

Slovenski Pravniki.

Leto XV.

V Ljubljani, 15. majnika 1899.

Štev. 5.

O kartelih.

Karteli in obroči (ring-i) se snujejo v novejši dobi na vseh poljih pridobivanja ter mogočno vplivajo na gospodarsko življenje celih slojev človeške družbe. Namen jim je, da bi v korist združencev oslabil ali odstranili vpliv svobodnega tekovanja in si pridobili ugodnih pogojev za proizvajanje ali spečavanje, ali pa da bi vplivali na cene vsakovrstnih proizvodov. V naslednjih vrsticah ne bomo razlikovali med karteli in obroči ter naj samo toliko omenimo, da so karteli obrnjeni na proizvajanje blaga, obroči pa na spečavanje.

V obče so karteli na slabem glasu in smatra se jih sploh za škodljive. Vender ni, da bi se temu brez izjeme pritrdilo. Na primer kartel, kateri je obrnen proti presežni produkciji, je koristen. Nasledki presežne produkcije so, da proizvodi izgube pravo vrednost in se oddajajo v izgubo; po njej zastane spečavanje in vse to tišči na delavske mezde ali pruzroča celo odpust delavcev. Tak kartel je sicer kakor vsak kartel obrnen na korist podjetnikov, v kartelu združenih, vendar pa mu ni moči očitati, da teži za čezmernimi dobički; a dober je osobito v tem oziru, da čuva koristi drugih, v zadevni produkciji poslujočih interesentov. Ravno tako ni vsak obroč kvaren. Eksportêrji — recimo — se združijo v namenu, da bodo čuvali dobro ime domače trgovine v tujezemstvu, in se zavežejo, da ne bodo spečavali slabega blaga; ali proti škodljivemu obroču špekulantov, ki delujejo na znižanje kurza državnih papirjev, osnuje se nasprotni obroč, ki hoče kurze držati. Karteli in obroči so pa kvarni in zavržni, kadar so obrnjeni na to, da na pr. pokupijo blago kake vrste, si tako zagotové zalaganje in potem zahtevajo monopolistične cene; tako sta bila pri nas in na Ogerskem obroča za turšico in oves ali pa obroč za baker. Istotako je silno škodljiv kartel za železo, o katerem se je v poslednjem času mnogo razpravljalo.

Karteli in obroči so postali tako splošni in so se tako raztegnili na vse vrste pridobivanja, proizvodjanja, trgovine in obrta, da države ne morejo več rok križem držati, temuče morajo misliti na zakonito uredbo in represijo. Poskusilo se je tu in tam na različni način v okom priti izgredom kartelov. Pri nas imamo zakon o koalicijskem pravu od dne 7. aprila 1870 št. 43 drž. zak., kateri poskuša zaprečiti najhujše izrastke tako, da se je odrekla pravna moč dogovorom delodajalcev, merečim na znižanje mezde in dosego neugodnejših pogojev dela s tem, da se ustavi obrat, odpuste delavci i. t. d., — in prav tako dogovorom delavcev, merečim na zvišanje mezde in sploh dosego ugodnejših razmer s tem, da se delo ustavi. Pod kazen se je postavilo, če se poskuša jedno ali drugo doseči z vstrahovanjem ali drugo silo! Prav tako se je poskusilo zaprečiti dogovore obrtnikov, mereče na zvišanje — ne tudi znižanje — cen blaga v škodo občinstva. Francija je v svojem kazenskem zakonu in Amerika je s prav drakoničnimi kazenskimi določili (Antitrust) delovala proti izrastkom kartelov. Ti poskusi se pa niso obnesli. Ovira je ta, da je težko postaviti prave meje kazenskemu dejanju. Če je zakon strog in preobsežen, zavira vse gospodarsko gibanje; če pa skrbi samo za najbolj kričeče slučaje, tedaj ne zadošča za razne in vedno se menjajoče prikazni na tem polji.

Doslej še ni nobena država »ex professo« zakonito vredila tega predmeta. To se poskuša pri nas v Avstriji z načrtom zakona o kartelih, ki ga je vlada zadnje čase že večkrat, naposled pod št. 154 prilog stenogr. zapisnikom XV. sesije predložila poslanski zbornici. To tvarino zakonito vrediti je toraj tem težavneje, ker to polje še ni nikdar obdelano. Da se naj ta poskus posreči, treba je previdno razmotriti, katero načelno stališče naj zavzame država nasproti kartelom. Tu nastane pred vsem vprašanje, v kateri obliki posezi država vmes, ali s sredstvi gospodarskega značaja ali s sredstvi pravnega značaja, — in v le-tem slučaji, ali naj se država postavi na stališče kazenskega, ali civilnega ali upravnega prava.

Na gospodarskem polju bi se lahko vplivalo proti kartelom z znižanjem ali odpravo zaščitne carine. To sredstvo so

priporočali tudi proti kartelu za železo. Toda po obstoječi carinski in trgovinski pogodbi bi se dalo to ukreniti samo sporazumno z Ogersko. To sredstvo bodi sicer še tako vablljivo, pa ima v drugem oziru kvarne nasledke. Obstanek in procvit celih industrij bi prišel v nevarnost in onemogočila bi se stalnost v proizvajanju. Vrhu tega bi pa taka odredba bila krivična kazen za vse one podjetnike, kateri niso pristopili kartelni zvezi. — Nadaljna sredstva te vrste bi bila, ako bi država sama začela uvažati blago, katero stoji pod kartelom, ali bi sama ustanovila konkurenčna podjetja ali bi poddržavila vso dotično produkcijo. Ta zadnja sredstva pa bi bila najskrajnejša, združena z neprimernimi žrtvami.

Preostaja torej le, da se po pravnem potu deluje proti kartelom. Toda kazensko-pravna represija sama ne zadošča, kakor smo že zgoraj na kratko omenili. Kazenski zakon iz leta 1803 je v §-ih 227—229 II. del (§-i 479—481 iz l. 1852) zveze same na sebi že spoznal za kaznive ter je vdeležencem zapretil kazen zopora do 3 mesecev. To pa ni pomagalo in zakon o koalicijskem pravu, ki je stopil na mesto navedenih določil kazenskega zakona, ni več kaznoval zvez in dogovorov samih, ampak samo silo, katera se je rabila, da se je zveza ustanovila ali razširila; dogovoru in zvezam, ž njim prevzetim pa je samo odrekel pravno moč. Tako pa je zakonodavec, uvidevši, da kazenska določila nimajo uspeha, stopil na tla privatnega prava. Koder se je hotelo delovati proti kartelom s privatno-pravnimi določili, bodisi, da se je zavezam, prevzetim s kartelom, odrekla iztožnost, bodisi da so se te zaveze za same na sebi nične spoznavale ali da so se celo kupci odvezali svojih zavez proti kartelom, povsod se je izkusilo, da se tudi po tem potu namena ne doseže. Vzrok je pač ta, da škoda moralna in gmotna, katera preti članu zveze, če prelomi zvezne dogovore in prevzete dolžnosti, je mnogo večja, nego ona, v družbi s sozvezniki, kedar se proti kartelu vporablja privatno-pravna sredstva.

Brezuspešnost kazensko- in privatno-pravnih določil je konečno vzbudila in vkoreninila prepričanje, da je moči škodljivim kartelom do živega priti samo, če se kartelstvo upravn-

nopravno uredi. Tu je zopet možnih več oblik. Najbližja je misel, naj bi država zahtevala od kartela, da si pridobi koncesijo. Po tem potu bi prišla država v položaj, da presodi snujoči se kartel v vsakem oziru in da mu odreče koncesijo, če ga smatra v katerem si bodi oziru škodljivim. Vender vzbuja vporaba koncesijskega zistema na karteles sploh pomisleke. Koncesijonovani kartel skliceval bi se lahko na državno avtoriteto in bi tako vplival za svoje namene; to bi pa bilo tem manj želeto, ker kartel reprezentuje kapitalsko moč, a to obdajati z državno avtoriteto bilo bi dandanes, v času občnega boja proti kapitalizmu, neumestno in nevarno.

Druga upravnopravna oblika bi bila, zahtevati, da se kartel oblastvu zgolj prijavi, kakor je po zakonu o društvih za društva v obče določeno. Gotovo zadene v tem slučaju državo manjša odgovornost, kakor pri koncesiji, a ne da se tajiti, da je tudi ta oblika nekako neposredno odobrenje. Vpliv uprave pa bi bil nezadosten. Uprava bi imela, kakor pri društvih, samó pravico pošiljati komisarja, in končno tudi kartel razdružiti. Glede na to pa, da vpliv in delovanje kartelov največkrat jako daleč sega, da se ne dotika samo interesov občinstva, temveč često tudi državnih interesov, mora uprava gledati na to, da si zavaruje večjo kontrolo in natančnejši vpogled v sestavo in delovanje kartelov.

Le-ti nagibi so dovedli vlado, da v svojem načrtu ni vsprejela ni jednega ni družega teh zistemov, marveč si ustvarila kombinovan zistem. Načrt zahteva prijavo, varuje upravi nadzorstvo in pravico prepovedi ter ima določila o civilno-pravni neveljavnosti in o kazensko-pravni odgovornosti. Po tej poti pride uprava do tega, da bo videla bistvo in včinke kartelov ter ob izgredih čuvala interese prebivalstva in državnega zaklada.

To čuvanje interesov državnega zaklada je poglavitni nagib za zakonito uredbo kartelstva. Zato pa načrt postavlja samo one karteles pod predloženi zakon in državno nadzorstvo, kateri se nanašajo na stvari vsakdanjega povžitka (n. pr. sladkor, žganje, pivo, petrolej, sol), podvržene posrednemu davku od produkcije. Obstoječi kartel na železo bi toraj ne spadal pod

zakon. Državni zaklad je živo vdeležen pri tem, kak vpliv bo kartelni dogovor imel na produkcijo, ker od množine produkcije je zavisen davčni vspeh. Uprava bi torej ne mogla dopuščati, da kartel svojevoljno določa ceno kartelnemu predmetu. Od zvišanja cene se je bati, da se konsum zniža in da to skrči produkcijo, tako pa dohodek države od produkcije. Prav tako za državni zaklad ni brez pomena, če bi hotel kartel svojevoljno določiti množino produkcije ter razmere nakupa in spečavanja.

Da je kartel, ki spada pod zakon, veljaven, treba mu notarsko poverjenega statuta, iz katerega bode razvideti: kakšen namen in sredstva ima kartel, s kako vrsto pridobivanja se peča, kdo je vdeležen pri kartelu, pravice in dolžnosti članov, konvencionalne kazni, sedež in vodstvo kartela ter dobo, za katero je dogovorjen. Kartelni statut je v osmih dnevih finančnemu ministerstvu naznaniti, a kartel ne sme pričeti poslovati pred 14 dnevi po naznanilu. Sklepe, s katerimi se določajo cene, količine produkcije, razmere nakupa in spečavanja, je takoj in najdalje v 24 urah naznaniti. Statut, njegove spremembe in vsi sklepi se vpisujejo v kartelni register, ki je javen in od katerega si sme vsakdo vzeti posnetek. Finančnemu ministerstvu pristojna nadzorstvo nad karteli, ono ima pravico pregledati knjige in skladišča, zahtevati pojasnila o trgovskih zvezah. Kartel sam in vsak sklep lahko finančno ministerstvo prepove, če bi se po njem, ne da bi bilo to v razmerah opravičeno, cene blaga na kvar davščinam in odjemalcem zviševale ali na kvar proizvajalcem zniževale. Finančno ministerstvo pa sme tudi sicer kartel prepovedati, če se ne izpolnujejo dolžnosti, kartelom v zakonu naložene. Ustanovi se komisija, obstoječa iz 12 členov, katera podpira finančno ministerstvo s svojim svetom, in njeno mnenje je zaslišati, predno se izreče prepoved kartela ali kakega kartelnega sklepa.

V zagotovilo, da se bodo karteli ravnali po zakonu, določene so redovne kazni v denarju, za katere jamči kavcija, določena od finančnega ministerstva v znesku do 200.000 gld. Zakrivi se pa pregreška, o katerem sodi redno sodišče, in kaznuje na prostosti in v denarju: kdor vedoma ali iz velike nemarnosti v prijavah in zapovedanih pojasnilih pregreši ne-

resnične ali za presojo delovanja kartela bistveno nepopolne navedbe; kdor se proti prepovedi ali pred zakonito dobo vdeležuje pri kartelu; kdor državno prepovedani sklep kartela zvrši; kdor se vdeležuje kartela, ki se ni prijavil ali ki nima statuta; kdor se ga vdeležuje z drugačnimi dogovori, nego so oni v statutu in končno, kdor prelomi prepoved, ravnati proti določilom zakona o koalicijskem pravu §-a 2. — Zadnja določba se nam vidi jako pomenljiva. Načrt čuva toraj kazensko-pravno sankcijo, da se ne spremenita pravni značaj in podlaga delavskih štrajkov. § 2. koalicijskega zakona dopušča — nasprotno kakor kazenski zakon iz l. 1803 (ozir. 1852) — delavske štrajke in določa samo, da nimajo njih dogovori pravne veljave in nasledkov. Kartelni zakon brani ta pravni položaj in preti celo s kaznijo onemu, ki bi ga hotel prelomiti.

Dr. A. F.

Mala vprašanja.

I.

§ 39. zvrš. reda pa izbris prisilno osnovane, vknjižene zastavne pravice.

(Odgovor. Glej „Slov. Pravnik“ str. 104 in nasl.)

Pod skromnim zaglavjem »mala vprašanja« pričel je g. dr. Mohorič razmotrivati dvomna vprašanja iz novih zakonov in reči treba, da je takoj za prvo vprašanje izbral si stvarino, ki prav za prav ni malo, ampak jako pomembno vprašanje. Temeljito vporabivši zvršilni zakon dokazuje, da zvršilo s prisilno osnovo zastavne pravice po vknjižbi zastavne pravice treba ustaviti prav tako, kakor vsako drugo zvršilo. G. pisatelj koncem spisa sam kliče: »audiatur et altera pars« in naj se v nastópnih vrsticah čuje odmev temu klicu.

Trditve g. pisatelja zadevajo se ob vprašanje pristojnosti in to je tisto, kar tvori, da je vprašanje praktično važno. Če je zemljiškoknjižno sodišče isto, kakor zvršilno sodišče, potem stvar nima tolikega pomena, ali dovoli izbris izvrševalni ali pa zemljiškoknjižni sodnik istega sodišča. Dru-

gačna pa je stvar s stališča §-a 18, odst. 1. zvrš. r., to je tedaj, kedar se vodi zvršilo na zemljišče, vpisano v zemljiški knjigi sodnega dvora in je zvršilno sodišče okrajno sodišče, nahajajoče se na kraju sodnega dvora.

Mislimo si konkreten slučaj. Posestnik, kojega zemljišče je vpisano v zemljiški knjigi sodnega dvora, odprodal je jedno parcelo ter hoče zajedno z odpisom izbrisati na podlagi izbrisnih pobotnic ondi vknjižene zvršilne zastavne pravice. Zemljiškooknjižni sodnik moral bo po teoriji g. dra. Mohoriča predlog zavrniti ter predlagatelja nakazati, da najprvo pri okrajnem sodišči izposluje ustavitev zvršila in izbris zvršilne zastavne pravice. Očividno je, da to nasprotuje določbam zemljiškooknjižnega zakona, po katerih bi se tukaj dovoliti moral izbris, ker so podane izbrisne listine, in to je, kar mi daje povod, da dvomim o tezi, kojo zagovarja g. dr. Mohorič.

Res je sicer, da občni propisi zvršilnega zakona o ustavitvi zvršila (§ 39) veljajo za vse vrste zvršil. Toda meni se vidi, da pri osnovi zastavne pravice ni treba ustavitve. Ne smemo prezreti namena temu institutu zvršila. Njemu je jedino le namen, da upnik, ki ne zahteva plačila, dobi dovoljno varnost na zemljišču zavezanca. Kakor hitro je to dovoljno varnost pridobil, je zvršilo končano, kajti namen je dosežen. Zategadelj pa odslej ne pridejo več v poštev propisi zvršilnega reda, ampak samo propisi zemljiškooknjižnega zakona. Določba § 96 zvrš. reda temu ne nasprotuje. Če je zahtevajoči upnik z zastavno pravico segel v preobilnej meri po zavezančevih nepremičninah (nad pupilarno varnostjo), potem je zagrešil proti principu zvrš. zakona, da se zvršilo ne sme podvreči več premoženja, nego li potreba. Dokler to ni dognano, dotlej zvršilo še ni končano in naravno je, da se to dožene potom zvršilnega zakona pred eksekucijskim sodnikom. Da bi se zvršilo moralo samo: ali dognati s prodajo ali pa ustaviti, v zakonu ni utemeljeno. § 74. odst. govori poleg ustavitve tudi sicer o končanju zvršila (primerjaj tudi obrazec k eksekucijskemu registru).

Tudi pomen izraza »ustavitev« se nikakor ne priklada vrsti zvršila z osnovo zastavne pravice. Ustaviti se dá le zvršilo, ki teče, ki hoče doseči zadostitev. Taka zvršila pa so le dražbeno in prodajno postopanje, zvršilo na terjatve in »ad

praestandum factum«, ne pa tudi osnova zastavne pravice, ki nikdar ne meri na zadostitev in ki je, kakor rečeno, končano z dosego dovoljne varnosti, tako da potem ni česa ustaviti.

Moje mnenje je torej, da pri osnovi zastavne pravice za ustavitvev zvršila ni mesta, temveč da mora zavezanec, ako hoče oprostiti svoje zemljišče zvršilne zastavne pravice, storiti to jedino le po propisu zemljiškoknjižnega zakona.

Sedaj pa: »audiatur et tertia pars!«

I. Kavčnik.

Sodno-zdravniška mnenja.

V.

Je li bil F. K. zadavljen, ali je umrl naravne smrti?

(Konec.)

Medicinska fakulteta v Gradci (poročevalec prof. dr. Kratter) je oddala naslednje

mnenje:

Osemnajst-letnega, navidezno zdravega in močnega mladeniča F. K. so našli dne 2. oktobra 1898 v gozdu, nekoliko od pota v stran, mrtvega. Ker se je sumilo, da je smrt nastala vsled sile s tujo roko, so ga dne 4. oktobra 1898 sodno raztelesili. Tu sta našla sodna zdravnikata taka znamenja, na podlagi katerih sta izrekla gotovo mnenje, da je bil F. K. zadavljen in je vsak drug vzrok smrti izključen. Nadaljna pozvedovanja niso dognala nikacih novih podatkov, kateri bi podprli mnenje zdravnikov, ampak zdelo se je celo, da je vzrok smrti zelo dvomljiv. Radi tega je okrožno sodišče medicinsko fakulteto vprašalo: Je li mogoče glede na izvid vzlic mnenju sodnih zdravnikov, da bi bil F. K. umrl naravne smrti?

Najprvo je priznati, da so v izvidu taki znaki, ki govoré za smrt zadavljenjem, in če bi se bili sodni zdravnikata pogojno izrekli za tak način smrti, bi se morda ne moglo ugovarjati kaj posebnega. Skrbno proučivši izvid smo imeli pa takoj pomisleke proti jednostranski uporabi znakov na vratu. Odra-

slega, krepkega in polnočutnega človeka ni moči tako lahko zadaviti; k temu je treba, da se zapré najmanj 1—2 minuti vsled pritiska od zunaj zgornje dihalo.¹⁾ Po sodno-zdravniški skušnji je skoro nemogoče stoječega človeka zadaviti. Tako se pogostokrat, da, celo vsak dan, pri pretepih koga davi, a se ga redkokrat res zadavi. Poročevalec je imel v teku 20 let res malokrat priliko opazovati nedvomne slučaje smrti vsled zadavljenja. In še tedaj je našel vse one znake na vratu, o katerih soglasno vsi pisatelji poročajo, namreč: kožne odrtine, navadno več jih na obeh straneh vratu in na podjezičnem okrožju, mnogoštevilne krvne izstope v mezdri med vratnim in zunanji jabolčnimi mišicami, zlomljeno vratno kost ali zlomljen jabolčni hrustanec, posebno pa zlomljene velike roge ščitastega hrustanca, krvavitve v sluznici jabolka in zgornjega sapnika. V le-tem slučaju pa najdemo razun dveh malih vštric se raztezajočih površnih kožnih odrtin v sredi leve kimalke (in še te odrtine sta sodna zdravnika za gotovo označila za posmrtno) samo plitev krvni upoj²⁾ na levem krilu golše ter več temno-višnjevih peg v mezdri, obdajajoči levo vratno odvodnico.

Posebno čudno je, da ni najti nikakih natančnih znakov davljenja, ne na zunanji plati vrata, ne na jabolku; posebno čudna pa je lega mrliča z obrazom proti zemlji. Zadavljenci obležijo navadno na hrbtu, tedaj v legi, v kateri se navadno davijo, dokler ne umrô. V navedenem slučaju bi se bil mrlič lahko po smrti zaobrnil na trebuh, a ta domneva bi bila nekako prisiljena. Lega mrliča, kakor tudi znaki na vratnih vstrojih govorijo le bolj proti zadavljenju, nego li za zadavljenje.

Tukaj bi bila smrt pa tudi tako lahko nastopila, da bi bil napadalec napadenca z obrazom k tlom tiščal in sicer toliko časa, dokler ni napadenec umrl. A tedaj bi se morale najti kožne odrtine na podbradku, okoli ust in nosa, tuje tvarine v teh duplinah, kakor tudi znaki tiščanja na zaglavju in zatilniku. Brez takih znakov bi bila ta domneva popolnoma svojevoljna in je v našem slučaju docela neverjetna.

Sedaj nam ostane pa še nekaj, na kar bi bilo misliti. Znani so namreč posamezni slučaji, ko so bili ljudje nenadoma

¹⁾ Obere Luftwege.

²⁾ Haemorrhagisches Infiltrat.

udarjeni ali sunjeni na vrat in so na to takoj ali v kratkem času umrli. Srce je namreč takoj prenehalo biti vsled odsevnega vpliva srčnih živcev-ovirnikov¹⁾ (Shock). Da smrt nastane na ta način, je treba le enkratnega in malo časa trajajočega pritiska na vrat. Zgodilo se je nekoč pri pretepu in pred pričami, da se je človek, katerega je nekdo za vrat zgrabil in malo časa davil, takoj mrtev zgrudil. Pozitivnih znakov zadavljenja v takih slučajih ni najti, k večjemu je videti, kakor v našem slučaju, kake neznatne premembe, o katerih bi smeli sumiti, da so nastale vsled zadavljenja. Prav tu se pa lahko vpraša, so li morali nastati ti znaki po tuji sili, ali pa jih je morda tako razlagati, kakor bi bili nastali naravnim potom? Smelo si lahko predstavljamo, da je umrlec slučajno tako na tla padel, da se je vdaril ob precej veliko golšo. Smrt bi bila vsled tega odsevnim potom, kakor je bilo prej obrazloženo, nastala. S tem pa nočemo trditi, da se je v resnici tako zgodilo, pač pa dokazati, da nikakor nismo prisiljeni v našem slučaju misliti samo na silovito smrt.

Nastalo je pa tudi upravičeno vprašanje, ali ni morda smrt nastopila vsled notranje premembe vstrojev? Ker je bila golša precej velika, je bila morda ona smrti vzrok; ljudje z golšo mnogokrat umrjejo hitro in nepričakovano. A tudi srčna kap ni izključena, ker je bilo srce zelo razširjeno, kajti izvid pravi: »Leva srčna stena $2\frac{1}{2}$ cm, desna 2 cm debela.« Če je bilo srce v resnici tako debelo, potem ni bilo pravilno, nego tako zelo premenjeno, da si je lahko razlagati nepričakovano, nenadno smrt tudi mladega človeka.

Iz vsega tega izhaja, da ni smeti najdenih znakov na mrliču jednostransko uporabljati za silovito smrt, kakor sta storila sodna zvedenca, marveč, da se da iz njih razlagati tudi naravna smrt. Medicinska fakulteta odgovarja torej na stavljeno vprašanje: Vzlic mnenju sodnih zdravnikov, koja sta se izrekla na podlagi izvida, da je nastala smrt vsled zadavljenja, je treba vendar priznati, da je F. K. morebiti umrl naravne smrti.

Pripis: Vsled tega mnenja se je preiskava ustavila.

¹⁾ Herzhemmungsnerv.

Načelo obtužbe u našem kaznenom postupniku.

(Dopis)

Mjeseca oktobra, godine 1897 doniela je »Naša Sloga«, što izlazi svakog tjedna u Trstu, lokalni dopis iz Liburnije (kotar Volosko), u kojemu bijaše ostrih napadaja na poznatoga dra. Ivana K. u Matuljah, osim toga i na nekog pokojnoga Frana M. te na živućeg Vicka D., gorljivog sljedbenika K-eve protunarodne nauke.

Radi toga dopisa prijavili su dr. Ivan K., Josip M., nećak pok. Frana M. i Vicko D. urednika »Naše Sloge« prof. Matka Mandića u Trstu radi prestupka uvriede poštenja te su zahtjevali kazneni progon proti istomu.

Usljed te prijave poveo je sud izragu, a urednik Mandić, nehtijući odati dopisnika, preuzeo je na se svu odgovornost radi upitnog dopisa. Nakon provedene izrage obavijestio je sudac iztražitelj tužitelja u smislu §-a 114 k. p. Četrnaesti dan iza toga obavještenja podnieli su dr. Ivan K. i Josip M. obtužnicu proti Mandiću, dočim se je D. povukao sa mejdana. Nu ta obtužnica nije bila podnesena, kako to zakon zahtieva, kod sudca iztražitelja ili predsjedništva viećne komore na c. kr. zem. sudu u Trstu, nego na c. k. kotarski sud na Voloskom, tako da nije mogla biti u pravo doba na pravom mjestu.

Proti toj obtužnici, koju bi viećna komora na tršćanskom zemaljskom sudu bila morala odbiti »a limine«, podnio je okrivljenik Mandić prigovor. Viši zemaljski sud pronašao je odbiti privremeno obtužnicu, ali ne radi toga što bijaše podnesena izvan roka, nego jer ju je smatrao bezobličnom, ostavljajući prosto tužiteljem, da se posluže propisom §-a 211. k. p. Sudac iztražitelj u Trstu dao je uručiti odpravak prizivne riešitbe okrivljeniku Mandiću ter je poslao istu c. kr. sudu na Voloskom, uputom, da ju priobći tužiteljem te ih poduči u smislu §-a 211 k. p. Sudac na Voloskom izveo je nalog dobiven iz Trsta, ali podučio je tužitelje, da mogu podnesti novu obtužnicu ili ine predloge u roku od 14 dana. Kad je to obavio, vratio je spise s dotičnim zapisnikom sudcu iztražitelju. Ovaj je namah opazio pogriješku sudca na Voloskom

sjetiv se, da § 211 k. p. govori o roku od 3 dana, a ne od 14 dana. Što će, što neće, pošlji on natrag spisa na Volosko nalažuć tamošnjemu sudcu, da pozove opet tužitelje te ih podučí, da rok za podnesenje nove obtužnice nije nego od 3 dana. Sudac na Voloskom učini opet po volji sudca iztražitelja i podučí tužitelja. Ali medjutim su bila već prošla tri dana od priobćenja prizivne riešitbe i nova obtužnica je došla na viećnu komoru u Trstu tekar osmi dan iza toga.

Kad je i ta nova obtužnica bila dostavljena okrivljeniku Mandiću, on je podnio prigovor i proti njoj, obrazloživ ga v glavnom time, što je obtužnica podnesena izvan roka predvidjenog u §-u 211. k. p. te time zastarano pravo tužitelja do obtužbe jasne ustanove §-a 46. k. p. Prizivni sud odbio je prigovor okrivljenikov, navadjajuć, da nije krivnja tužitelja, ako ih je sudac na Voloskom krivo uputio o roku §. 211. k. p. i da se ih radi toga nesmi lišiti prava do obtužbe.

Time je obtužnica postala pravomoćnom i zemaljski sud u Trstu kao porotni dvor odredio je dan za razpravu negdje pred Božićem godine 1898. Ta se razprava nije obdržavala, jer je okrivljenik pravodobno predlagao delegaciju druge porote izvan Primorja. O tom predlogu, koji nenadje uslišanja na vrhovnom sudu u Beču i koji je bio popraćen niečnim izvještajem zemalskoga suda u Trstu, progovoriti ću, ako Bog da, drugom prilikom: danas mi je zadaća inaka.

Konačno dakle došlo je do razprave u gornoj stvari i to dne 30. ožujka t. g. baš na Veliki Četvrtak, trščanskom porotom. Stranke su pristopile osobno i svaka sa svojim braniteljem. Nakon što bijaše sastavljena porotnička klupa i po tom u javnoj siednici pročitana obtužnica, zamolio je branitelj obtuženikov za rieč te u glavnom izveo što sledi:

Netom pročitana obtužnica podnesena je izvan pravog roka te se zato mora riešiti obtuženika od obtužbe u smislu §-ov 259. točka 2 i 317. k. p., ne da bi se dala pitanja porotnikom. Kako je razvidno iz spisa, već prva obtužnica podnesena od tužitelja bijaše prekasno podnesena, jer je prispjela iztražnome sudcu tekar iza 14 dana predvidjenih v §. 114. k. p. Tužitelji su doduše podnesli prvu obtužnicu četrnaesti dan, ali su to učinili na krivo mjesto, jer zakon izričito zahtieva — gledaj §-a 114. i 208. k. p. — da

se obtužnica podnese pred sudca iztražitelja. Uzmimo da bi tužitelji bili podnili obtužnicu pred c. kr. kotarsko glavarstvo ili na občinu ili na Bog zna koju drugu oblast, tako da obtužnica nije prispjela u 14 dana sudcu iztražitelju, zar bi ju bili podnili pravodobno? Dakle već s prvom obtužnicom sbilo se je ono što prieti tužiteljem §. 46. k. p.: oni su izgubili formalno pravo do obtužbe, jer se nisu držali zakonom ustanovljenoga roka. Ali reći će se možda da je prva obtužnica izvan postupka te da se današnja razprava ima voditi na osnovi druge, sada pročitane obtužnice: nu ja se tim prigovorom neću baviti, premda bi mogao zvati u pomoć onu staru: »quod initio vitiosum est, tractu temporis convalescere nequit«; moja teza ima dovoljno podloge i u drugoj obtužnici. Iz spisa je razvidno, da su tužitelji podnili drugu obtužnicu tek osmi dan iza što jim bijaše priobćena prizivna riešitba, s kojom je bila odbivena prva obtužnica; oni se dakle nisu držali roka ustanovljenog u §-u 211. k. p. te se je i ovaj put obistinio slučaj, da su u smislu §-a 46. k. p. izgubili pravo do obtužbe. Prizivni sud je odbio prigovor proti drugoj obtužnici, ali ta riešitba nije prejudicijelna za veleslavni sudbeni dvor, koji ima danas suditi. Iz obrazloženja prizivne riešitbe ne proizlazi, da tužitelji nisu podnili obtužnicu prekasno, nego se njekako veli: kad tužitelji hoće s obtužbom pred porotni dvor, slobodno jim, ali ni obtuženiku se time neuzkraćuje nikakvo pravo, što mu ga daje kazneni postupnik. Ako bi prizivna riešitba imala vezati sudbeni dvor, koju bi vriednost imali §-i 259. 317. k. p.? Inače je već i vrhovni sud u Beču rešio to pitanje, kad je u riešitbi od 21. novembra 1884, br. 9944 izrekao: »Sudbeni dvor na glavnoj razpravi mora riešiti obtuženika, ako obtužnica nije bila podnesena pravodobno, makar je prizivni sud zabacio prigovor što se je na tu okolnost osnivao.«

Na ovom istom sudu se je lani razpravljao slučaj, gdje je uzprkos tome, da je i formalna i materijalna zastara bila očita, prizivni sud zabacio prigovor proti obtužnici, ali je sudbeni dvor sasvim tim izrekao osudu, kojom je riešio obtuženika u smislu §-a 317. k. p. Obzirom na kategoričku ustanovu §-a 211. k. p. koji odredjuje rok od tri dana za podnesenje popravljene obtužnice; obzirom na jasnu ustanovu §-a 46. k. p., koji tužiteljem prieti gubitkom prava do obtužbe, ako ne drže roka predvidjenog

u §-a 114. odnosno 211. k. p.: nije druge nego proglasiti osudu po §-u 317. k. p. i riešiti obtuženika te obsuditi tožitelja na izplatu troškova. — Tužitelji će se možda braniti i time, da jih je sudac na Voloskom krivo uputio te da to nesmje njima škoditi. Čast i poštenje sudcu na Voloskom, ali njegova zabluda nesmje škoditi niti obtuženiku. Inače pak treba opaziti, da sudac nije niti bio dužan podučiti privatne tužitelje o njihovom pravu — ta dužnost postoji samo glede okrivljenika u § 3 k. p. — a kako ih je podučio, to je njihova i njegova stvar: obtuženik se drži samo zakona. Od starine postoji pravno načelo, da: »ignorantia iuris nocet«, a kamo li nemora biti to danas, u predležćem slučaju, gdje nastupa obtužbom jedan doktor utriusque iuris? Neka se tužitelji razagnu sa sudcem voloskim kako jim drago: obtuženik mora biti danas riešen od obtužbe, a oni osudjeni da plate troškove.

U smislu tih izvedenja konkretovao je branitelj obtuženikov svoj predlog.

Zastupnik tužitelja protivio se je predlogu navadajući u glavnom, da sudbeni dvor ima poštovati prizivnu riešitbu, koja zabacivši prigovor proti obtužnici je zabacila time i pitanje zastare te da su tužitelji svakako bili zavedeni u zabludu od sudca, koji ih je krivo podučio, što da jim nesmje nipošto škoditi. Predsjednik razprave konstatovao je iz spisa, da su navodi branitelja što se datuma tiče, posve izpravni.

Nakon što se je sudbeni dvor povukao na viećanje o braniteljevom predlogu i tamo ostao skoro kroz čitavu uru, povratio se je u dvoranu te je predsjednik proglasio osudu, kojom bje obtuženik Mandić riešen od obtužbe i to s razloga navedenih od branitelja.

Dok ovo pišem, neznam dali su tužitelji prijavili ili podnesli kakvo pravno sredstvo proti gorinavedenoj osudi, ali što bilo da bilo, svaki pravnik mora pristati na tu osudu, koja, dočim odgovara slovu i duhu zakona, pokazuje jošte neodvisnost sudaca i potvrđuje glavno načelo, na kojem se temelji naš kazneni postupnik, a to je načelo obtužbe. Istina je, to načelo se izrodjuje glede javnih delikta preveć i prečesto u načelo iztrage, ali glede

privatnih delikta to načelo vriedi jedino, absolutno, gospodujuće. I baš za slučaj, što sam ga gori priobćio, na to načelo pokazuje i sam § 211 k. p., koji se u zaporkah pozivlja na §§ 46 i 27 k. p., od kojih prvi govori o privatnom tužitelju, a drugi o državnom odvjetniku. Razlika je jasna: sudčeva je dužnost, da pazi na dielovanje državnog odvjetnika, a privatni tužitelj gubi pravo do obtužbe, smatra se da odustaje od obtužbe, ako se ne drži zakonom propisanih rokova.

U priobćenom slučaju žalostno je samo to, da prizivni sud odbija prigovore proti obtužbi prezirući ustanovu § 213 točka 3 k. p. i time daje mjesta bezpotrebnim razpravam, koje se nebi obdržavale, kad bi se zakon zdravo tumačio.

U Trstu, 7. aprila 1899.

Dr. I. Z. Š.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Vsebino listine je tako tolmačiti, da ne pride sama s seboj navskriž (§ 914. obč. drž. zak.).

Tožbeno zahtevo: Toženec Iv. D., prejemnik dolgovanja rajnega svojega očeta V. D., plačaj tožitelju Fr. D., dediču rajnega Jos. D., na podlagi pogodbe, sklenjene v V. 6. rožnika 1881. leta, dedinski del po rajni M. D. roj. B. 700 gld. s 5% obrestmi vred od treh let pred vloženjem tožbe dalje se nateklimi v 14 dneh izogibom eksekucije in pokrij mu v istem času in pod enako posledico pravdne troške — odbilo je c. kr. deželno sodišče tržaško z rzsodbo od 23. aprila 1898. leta Cg. II 11 98/6 in obsodilo tožitelja na pravdne troške, znižane na 44 gld. Le-to svojo rzsodbo opiralo je pravdno sodišče na to-le

dejansko stanje:

S pogodbo, sklenjeno v V. dne 6. rožnika 1881. leta pod A, vzel je toženec na sebe dolg svojega očeta V. D., ki ga je imel le-ta do svojega sina Jos. D. za dedščino po rajni M. D. roj. B. v znesku 700 gld. s 5% obrestmi vred od 15. malega travna 1879.

leta dalje tekočimi. Toženec ni plačal do sedaj ni glavnice, niti obrestij. Dne 15. grudna 1893. leta je umrl prvotni upnik Jos. D. in slovom prisodne listine od 18. kimovca 1897. leta, št. 11066 pod *B* bila je prisojena njegova zapuščina denašnjemu tožitelju, ali da jo uživaj do smrti svoje njegova zakonska pridruge E. vdova D. roj. Kl.

Priznavši vse te okolnosti in prigovarjaje na prvem mestu nezadostno aktivno legitimacijo do tožbe, izvirajočo iz prisojila pod *B*, trdi toženec: da mu je pokojni njegov brat Jos. D. odpustil ta dolg z besedami in s pismom; da ga ni nikdar terjal, čeprav je bil večkrat pri njem; da pogodba pod *A* je bila sklenjena le za to, da bo zavarovana pravica Jos. D. hoditi domov, kadar koli bi se mu zljubilo in da bo zagotovljeno družinsko imenje zoper eventualne eksekucije, ki bi jih hotele voditi tretje osebe. Toženec in njegova žena sta potrdila pod prisego vse te okolnosti.

Tožitelj je ponujal dokaz po svojem preslušanji pod prisego s tem, da pokojni njegov brat Jos. D. razen vtožene terjatve in nekoliko pohištva ni zapustil za seboj družega imenja. Sodni zbor ni pa dopustil tega dokaza, ker je nepotreben, saj je navedena okolnost povsem neodločivna za rešenje pravde. Koncem koncev sklicaval se je tožitelj na vsebino pogodbe pod *A* povdarjaje, da slovom določbe §-a 887. obč. drž. zak. je odločivna v navzočnem slučaju samo ta pogodba.

Ob enem je izdalo pravdno sodišče nastopno

obrazloženje:

Prigovor, da nedostaje tožitelju zadostne pravice do tožbe, je povsem neosnovan in ni bilo možno ga uvažiti, ker predstavlja po §-u 547. obč. drž. zak. le dedič zapustnika glede vseh njegovih pravic in dolžnosti, kolikor niso bile zgol osebne naravi.

V glavni stvari suče se vprašanje o tem, je li toženec dokazal ali ni dokazal, da se je pokojni Jos. D. odrekel njemu na korist svojih pravic, izvirajočih iz pogodbe pod *A*, rekše, mu je li Jos. D. le-ta dolg odpustil, ali mu ga ni odpustil.

Z izpovedbami toženca in zakonske njegove pridruge je popolnoma dokazano, da Jos. D. ni nikdar imel namena, terjati vtoženi dolg, nego hotel je le, da ostani isti v hiši na premoženji. Žena V. D. pa pravi tudi, da jej je imenovani rajni njen dever

(možev brat) rekel tudi to-le: »To pismo (rekše pogodba pod A) je mrtvo; to naj ostane mrtvo, jaz se ne intabulam.« A je še več. Isti pokojni Ivan D. pravi v svojem pismu, privitem v odgovoru pod št. 2, današnjemu tožencu: »Tudi ti zagotavljam, da ne bom terjal od tebe ne kapitala ne obresti, ako ne pridem spoznano v veliko potrebo; in to ostane vse v hiši in na premoženji«. S temi besedami je dokazana volja rajnega Jos. D., ki je očitno hotel, da ostani njegova terjatev v hiši rajne njegove matere, v kateri je bila ona blagovnica (Vermögensinhaberin) in da bodi na korist onemu, ki je v hiši gospodar, in ta je uprav današnji toženec. Tudi ni se pripetilo, da bi bil prišel imenovani rajnik za živa v spoznano veliko potrebo, saj si je bil le s tem pogojem pridržal pravico terjati le-teh 700 gld. od svojega brata.

Ozirom na to, da je zahajal Jos. D. večkrat h tožencu domov, ne da bi bil kedaj zahteval plačilo spornih 700 gld.; ozirom na to, da je isti pokojnik še pozneje odstopil tožencu njivo Senčice, ne da bi od njega zanjo kaj zahteval, in ozirom na to, da je zapustil Jos. D. pohištva, vrednega kakih 300 gld. in da mu je isti tožitelj dolgoval 400 gld., po čemer je soditi, da je bila njegova namera, naj bi deležna bila oba njegova dva brata, rekše tožitelj in toženec, za njim enakega dobročinstva, prvi da bi namreč dobil svoj dolg in pokojnikovo pohištvo: smatral je sodni dvor dokazanim, da se je odrekel Jos. D. svoje terjatve 700 gld. na korist svojemu dolžniku, današnjemu tožencu (§ 1444. obč. drž. zak.). Za tako oproščenje dolgovanja ni pa treba ni pogodbe, niti izročitve.

Na podlagi vseh teh razmotrivanj odbil je sodni dvor tožiteljevo zahtevo in po §-u 41. civ. pr. r. obsodil ga je na pravdne stroške.

Ces. kr. višje dež. sodišče tržaško ugodilo je z razsodbo svojo od 5. julija 1898. leta Bc 361/98/2 tožiteljevi zahtevi in obsodilo toženca na pravdne stroške prve in druge sodne oblasti iz teh-le razlogov:

Poslednja izjava pokojnega Jos. D. o sporni terjatvi je pismo pod št. 2¹⁾; ker toženec sam trdi, da mu ga je brat pisal potem,

¹⁾ To pismo slove: Ozirom na pogodbo, ki sva jo slenila 6. rožnika 1881. leta v Vodnjane, naznanjam Ti, da vsi interesi ali obresti do današnjega dne so samo za Te oproščeni; ako bi pa kak drugi Tvoj kreditor ali upnik vodil eksekucijo na tvoje premoženje in ako bi ti žugal, da Ti vzame pre-

ko je bila žena iz Vodnjana že nazaj prišla, kamor se je bila napotila namenom, da pregovori svojega devera, ne bi li preklical pogodbo pod *A.*; kesneje ni bilo več govora o terjatvi.

Ker se toženec vzlasti na le-ta list opira in trdi, da mu je ž njim njegov brat Jos. D. dolg odpustil, je nujno, da si list natančneje ogledamo. Jos. D. je pisal, »da oprasha bratu obresti do dne, katerega je list pisal«, ali le njemu, ker, ako bi ga kak drugi upnik z eksekucijo pritiskal, pridržal si je pravico do vseh obresti; dalje je pisal v listu: »da bo on terjal glavnico in obresti le v slučaji velike potrebe, da ostani vse v hiši in na premoženji; da bo on imel dokler ostane njegov del v hiši, pravico domu hoditi« in slednjič je še pristavil: da bi imela glavnica rasti, ako bi tožencu še kaj denarjev pošiljal, obresti pa ne bi zahteval.«

Da bi bil Jos. D. v navedenem pismu svojemu bratu izrečno dolg odpustil, tega ne trdi niti sam toženec, a tudi po besedah ni možno sklepati, da je imel on tak namen. Obresti, natekle se dalje od onega dne, katerega je bilo pismo pisano, niso bile odpuščene; obresti pa ne tečejo, ako nedostaje glavnice; ker mu je brat zagotovil, da on ne bo terjal ni glavnice ni obresti, ako sam ne pride v veliko potrebo, je tudi dokazano, da je glavnica obstajala, sicer bi je ne mogel terjati tudi v potrebi ne; z besedami, da ostani vse v hiši in na premoženji, je le rečeno, da dolg ostane dolg na hiši toženčevi, kar izhaja tudi iz stavka: »dokler ostane moj del v hiši, imel bom pravico, domu hoditi«. Poslednji stavek pisma potrjuje istotako prav to tolmačenje pisma, ker glavnica ne more rasti, ako je ni. Da Jos. D. za svojega življenja ni mislil terjati glavnice in da je namenil puščati svojemu bratu dolžniku tudi obresti, to se priznava, s tem pa še ni rečeno, da tudi njegovi nasledniki ne bi smeli terjati tega dolga.

makljivo in nepremakljivo Tvoje imetje, v tem slučaji interesi ne bodo oproščeni in jaz si pridržavam pravico, v kar Ti gotovo privoliš, da jih izračunim in izterjam. Tudi ti zagotavljam, da jaz ne bodem od Tebe terjal ne kapitala, ne obresti, ako ne pridem spoznano v veliko potrebo, ma to ostane vse v hiši in na premoženji. Tudi Ti povem, da bom imel, dokler ostane moj del pri hiši, pravico, kadar koli bom hotel domov priti, in Ti boš moral nam hrambo in živež doma dajati. —

Ako bi Ti pa jaz kaj svojega denarja pošiljal, tako bi mogel kapital rasti brez obresti. — Te pozdravljam itd. — *Jos. D.*

S pismom pod št. 2. ni torej dokazano, da je oprostil Jos. D. svojemu bratu omenjeni dolg in kar trdita toženec in zakonska njegova pridruža, to je njiju povsem subjektivno tolmačenje upnikovih mislij in besed, ki jih je on morda pred pismom izjavil. Pisma pod št. 2 ni možno smatrati niti za pogodbo, s katero se oprasča dolgotovanje na slučaj smrti v smislu §-a 956. obč. drž. zak., ker se darovavec ni odpovedal v njem pravice preklica.

Ker je torej očitno, da je dolg, kolikor se dostaje glavnice, še obstajal ob smrti Jos. D. in ker toženec ni dokazal, da je to njegovo dolgotovanje ugasnolo s smrtjo Jos. D., bilo je treba ugoditi zahtevi, v tožbi izraženi.

Sodba o pravnih troških opira se na določbe §-ov 41. in 50. civ. pr. r.

Z odločbo od 8. listopada 1898. leta št. 12241 odbilo je ces. kr. vrhovno sodišče dunajsko toženčevo revizijo in potrdivši razsodbo višjega dež. sodišča tržaškega obsodilo je toženca na revizijske troške. To svojo sodbo opirali so vrhovni sodniki na te-le razloge:

Izmej obeh izpodbijanih razlogov §-a 503., št. 3. in 4. civ. pr. r., trjenih v revizijskem spisu, ne more biti opravičen ni jeden ni drugi. Navzočno pravdo je razsojevati le rešenjem vprašanja, je li pismom, priloženim pod št. 2 in drugimi razpravnimi podatki, smatrati dokazanim, da je pokojni Jos. D. odpustil dolg svojemu bratu Iv. D., sedanjemu tožencu na korist, s čemer pobija on tožiteljevo zahtevo. Popolnoma pravim umevanjem rečenega pisma št. 2. in prikladnim ocenjevanjem vseh razpravnih podatkov na temelji dejstev, kakor jih je prvo sodišče ustanovilo in katerim ni nobena stranka oporekala, pa je prizivno sodišče to vprašanje po pravici zanikalo in vsled tega tožbeni zahtevi ugodilo.

Ta razsodba prizivnega sodišča se naslanja na čisto pravo pravno razumevanje stvari, kajti jasno je razvidno toliko po besedilu pisma št. 2., kolikor po izjavah pokojnega Jos. D., ki jih je V. D., njegova nevesta (bratova žena), posvedočila, da je on glede svoje terjatve hotel dovoliti svojemu bratu le olajšav, odrekši se obrestim; pa tudi glede glavnice je on za svojo osebo izjavil, da noče terjati glavnice in ne obresti, če bi ne prišel v veliko silo, marveč naj vse doma in v premoženji ostane, in on ima pravico po svoji volji domu priti, dokler njegov delež doma

ostane, dolžnik pa ga bode moral prehranjevati; tudi naj ta poslednji glavnici prišteje vse zneske, ki bi mu jih utegnil še poslati, obresti pa bi od teh ne plačeval. V teh izjavah Jos. D. pač ni moči zazreti, da je dolg odpustil, nego je jasno, da je on hotel svojo terjatev imeti doma, odnosno na premoženji brata Ivanca, da bi on imel pravico domu priti in da bi ga tu dolžnik hranil, dokler njegova terjatev doma ostane, odrekši se obrestim; to je razvidno tudi po poslednjem stavku pisma, kder pravi, da so glavnici prišteti novci, ki bi jih svojemu dolžniku utegnil še poslati, ali obresti bi od njih ne plačeval.

Razsodba prizivnega sodišča je torej popolnoma utemeljena, in tudi dejstveni pogoji, na katere je svojo sodbo osnovalo, ne nasprotujejo razpravnim spisom, saj ni moči zazreti take opreke, ki stvarjajo izpodbijaven razlog §-a 503. št. 3. civ. pr. r. v tem, da so besede pisma št. 2.: »Jos. D. ne bo zahteval glavnice in obrestij, če bi ne prišel v veliko silo« bile navedene v razsodbi tako, da se pravi: »Jos. D. bo terjal glavnico in obresti le v slučaju velike sile«. Revizijska pritožba je po tem takem neosnovana in je morala torej biti zavrtna, potrjena pa razsodba prizivnega sodišča; o revizijskih troških je bilo soditi v smislu §-ov 41. in 50. civ. pr. r. T.

b) K določbi §-a 471. št. 3 civ. pr. r. in vporabi §-ov 49. in 50. civ. pr. r.

C. kr. okrajno sodišče na V. je z razsodbo od 3. novembra 1898 opr. št. C 66/98/5 za pravo spoznalo, da je toženi Fr. L. dolžan tožitelju J. M. povrniti ostanek kupnine za les po 127 gld. 80 kr., ostanek napitka po 4 gld. 50 kr. ter za hrano delavcem po 5 gld. 80 kr., skupaj torej 138 gld. 10 kr. s 5 % obrestmi od dne 1. sušca 1898 naprej ter na 36 gld. 47½ kr. odmerjene tožbene stroške v 14 dneh pod eksekucijo.

Toženi Fr. L. se je zatekel z razsodbo k odvetniku A. v C., kateri je razsodbi prigovarjal z obširnimi prizivnim spisom ter konečno stavil predlog (doslovno): »Slavno c. kr. okrajno sodišče blagovoli ta prizivni spis vzeti v vednost in en izvod dostaviti nasprotniku v svrhu odgovora prizivnemu spisu.«

Tožitelj J. M. je prišel s prizivnim spisom k odvetniku dr. B. v C., kateri je podal ravno tako obširen odgovor v meritornem pogledu. Grajal pa je priziv tudi v formalnem oziru zaradi določbe §-a 471, št. 3. civ. pr. r. ter konečno predlagal, da se toženčev priziv iz podanih meritornih in formalnih okolištin zavrne, rzsodba prve stopinje potrdi v polnem obsegu ter nasprotniku naloži povrnitev vseh stroškov.

C. kr. okrožno kakor prizivno sodišče v Celji je v nejavni seji storilo sklep od 27. decembra 1898 opr. št. BcV 113/98: »Od toženca Fr. L. zoper rzsodbo c. kr. okrajnega sodišča na V. od 3. novembra 1898 opr. št. C. 66/88/5 vloženi priziv se zavrne in je toženec dolžan povrniti tožitelju J. M. na 26 gld. 2 kr. določene stroške za spis v prizivnem postopanju — v 14 dneh pod izgibom zvršbe.«

Razlogi.

Toženčev priziv je bilo zavrniti v smislu §-a 474. št. 2. civ. pr. r., ker prizivni spis nima prizivnega predloga, pomanjkljivost, ktera izključuje dopustnost priziva in ktere ni moči pozneje popraviti (§. 471. št. 3. civ. pr. r.) Vsebine prizivnemu spisu torej ni dalje razmotrivati in sosebno ne pretresovati v spisu izpodbijanja glede visokosti tožbenih stroškov, ker se odločba glede stroškov sme izpodbijati samo z rekurzom, ako se sodba v glavni stvari ob enem ne izpodbija (§. 55. civ. pr. r.) Take pritožbe pa v našem slučaju uprav radi pomanjkanja zakonitih prizivnih predlogov ni.

Tožitelju vsled vložitve prizivnega spisa narasle stroške mora toženec kakor propadla stranka povrniti (§-a 40. in 50. civ. pr. r.).

Vsled revizijskega rekurza toženčevega je c. kr. najvišje sodišče storilo sklep od 7. februvarja 1899 št. C. 66/98/12: »Revizijski rekurz je odbiti ter izpodbijani sklep rekurznega sodišča potrditi iz ondi navedenih razlogov, katerih izvajanja v revizijskem rekurzu niso mogla opovreči. Tožitelju se ne sme zabraniti, da ne bi v svrhu izpodbijanja prizivnih razlogov, ako ni zavrniti priziva v smislu §-a 474. al. 2. civ. pr. r., odgovarjal v smislu §-a 468. al. 2. civ. pr. r. prizivnim izvajanjem. Upravičeno se je torej oziralo pri odmeri stroškov na večje stroške zadevnega spisa. Uvažuje, da je dr. A., odvetnik v C., vložil priziv, kateri ni imel važnega

zakonitega predpisa, namreč prizivnega predloga (§. 471. št. 3 civ. pr. r.), in je potemtakem svojo stranko pripravil v škodo, se uradoma po smislu §-ov 49. in 50. civ. pr. r. določa, da je dr. A. dolžan vsled svoje velike nemarnosti svoji stranki povzročene stroške povrniti. Dr. A. ni upravičen zaračunati stroškov prizivnega, po zakonu nerabnega spisa svoji stranki tožencu Fr. L., temveč mora stroške po 26 gld. 2 kr. kakor stroške tožiteljevega spisa v prizivnem postopanju, katerih povrnitev je prizivno sodišče naložilo tožencu Fr. L-u, po izkazanem plačilu istih svoji stranki tožencu Fr. L-u povrniti v 14 dneh pod eksekucijo.

O tej odločbi je obvestiti tudi Fr. L. v lastne roke.«

—r—r.

c) Štirinajstdnevni rok za revizijo.

Zoper prizivno razsodbo c. kr. okrožnega sodišča v C. od 18. vinotoka 1898 opr. št. C. II. 11/98/9, dostavljeno tožitelju dne 19. listopada 1898 je vložil zastopnik tožitelja revizijski spis. Štirinajstdnevni rok je potekel dne 3. grudnia 1898. Tožitelj, zanašajoč se na določbo §-a 89. opr. r. je oddal revizijski opis dne 3. grudnia 1898 popoldne na pošti v C. Revizijski spis je moral namreč vložen biti na c. kr. okrajnem sodišču v Š.

C. kr. najvišje sodišče je tožiteljevo revizijsko pritožbo zavrnilo kakor zakasnelo in utemeljilo svojo odločbo tako-le. Določba §-a 89. opr. r. sicer določa, da se dnevi, ktere vloženi spis po pošti hodi, ne všttevajo ob teku zakonitih ali sodniških rokov v civilno-pravdnih stvareh; s tem pa določba ni hotela ustanoviti podaljšanja rokov. Navedena določba stavlja pogoj, da je dotično vlogo smeti oddati na pošti v istem roku, v katerem bi jo bilo oddati na sodišču in sicer z enakim učinkom, kakor če bi se bila vložila neposredno na sodišču. Le v takem slučaju zamoremo govoriti, da se dnevi, katere vloga po pošti hodi, ne všttevajo v rok; v drugih slučajih pa, kedar se vloga odda na pošti v času, ko je ni bilo več možno pravočasno vložiti na sodišču, ne moremo govoriti o všttevanju vprašavnih dnij v rok. — V le-tem slučaju je bila prizivna razsodba tožitelju dostavljena dne 19. listopada 1898. Vložišče na c. kr. okrajnem sodišču v Š.

je. otvorjeno ob delavnikih samo do 5. ure popoldne. Revizijski rok za tožitelja je torej potekel dne 3. grudna 1898 ob 5. uri popoldne. Glasom poštnoprejemnega lista pa je bil revizijski spis na pošti oddan dne 3. grudna 1898 ob 6. uri popoldne. Vložitev je torej smatrati za zakasnelo ter je bilo zato zavrniti revizijsko pritožbo.

—r—r.

Zemljiškoknjižni slučaj.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani, kakor rekurzno sodišče je v zemljejknjižni stvari Marije D. radi odpisa parcel in vknjižbe izbrisa zastavnih pravic vsled rekurza Marije D. zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 6. januarja 1899 opr. št. 43/99 v nejavni seji dne 8. februarja 1899 sklep sodišča prve instance, v kolikor se izpodbija potrdilo (opr. št. R. 23,99-3).

Razlogi.

Po določilu §-a 27. zem. zak. morajo biti listine, na podstavi katerih naj se zvrše zemljejknjižni vpisi, proste takih vidnih nedostatkov, ki utegnejo njih verojetnost zmanjšati. To določilo ima splošno veljavo za vse take listine brez izjeme. Razvidno je to iz besedila §-a 27. cit. v zvezi s §-om 26. cit. in iz uvrščenja teh določil pod splošnim napisom »listine«. Izhaja pa to tudi prav naravno iz načela, da gre zemljiškim knjigam in vpisom vanje »publica fides«. Pravni nazor rekurentinje, da §. 27. cit. velja samo za listine, napravljene v obliki notarskega akta, nima prav nobene podlage.

Očividni popravki številke parc. št. 1340/1, 1340/2, 1340/3 in poznejša uvrstitev št. 1339/1, 1339/2 in 1339/3 v zadevnih kupnih pogodbah so gotovo nedostatki v zmislu §-a 27. cit. in jih je pri presoji dotične zemljiškoknjižne prošnje tem bolje vpoštevati, ker gre za odpis teh parcel in prepis nanje, ker te kupne pogodbe vsled teh nedostatkov ne dajo dovolj jamstva za to, da so se stranke v pogodbi zjedinile ravno glede teh parcel kot pogodbenega predmeta in ker se iz teh kupnih pogodb ne da razvideti, da so se v njih omenjeni nedostatki že takrat nahajali, ko so jih stranke podpisale. — Po vsej pravici je torej prvo sodišče predlog za odpis teh parcel odbilo.

A tudi zavrnitev predloga za vknjižbo izbrisa zastavnih pravic na podstavi razsodeb z dne 26. novembra 1898 opr. št. C. 423/98-2 in z dne 28. novembra opr. št. C 424/98-2 je po zakonu utemeljena, ker se da ta vknjižba opraviti le zvršilnim potom in ker je kumulacija zemljiškknjižnih in zvršilnih predlogov nedopustna, kajti po §-u 86. zemlj. zak., koji je tudi po novem opravljenem redu ostal neizpremenjen v veljavi, je moči kumulirati zgol zemljeknjižne predloge in to le v tam navedenih slučajih.

Rekurzu glede na vse to ni bilo moči ugoditi in bilo je prvosodni sklep v izpodbijanem delu potrditi, sicer ga pa pustiti nedotaknena.

Kazensko pravo.

a) §. 246. zakona o neposrednih osebnih davkih obsega tri posebne, drug od drugega neodvisne, kaznive učine.

(Kasacijska rozsodba od 18. februarija 1899. l. št. 15577 iz 1898. leta.)

Mirko G. je bil ud okrajne cenilne komisije za priredbo osebne dohodnine. Meseca maja 1898. l. je le-ta razpravljala o davčni napovedi Ivana K., kateri je zahteval, da je posebej obdačiti dohodke njegove zakonske soproge, češ, da ne živita v skupnem gospodarstvu. Komisija ni ugodila tej zahtevi, ker nista bila soprožnika K. sodno ločena, dasi sta živela v različnih krajih, oddaljena drug od drugega; a v končno rešitev K-ove napovedi je komisija rabila še nekatere druge podatke ter je v ustanovljenje istih odložila daljno razpravljanje. Mirko G. pa, ki je sploh pregostobeseden, ni mogel držati jezika za zobmi in je koj tisti večer obesil na veliki zvon K-ovo zahtevo; pripovedoval je v gostilni svojim znancem, kako je komisija rečeno napoved rešila, izrazivši se tako-le: »Ivan K. je hotel slepiti, zahteval je, da njegov in njegove soproge dohodek posebej obdačimo, to pa ne gre, ker nista zakonito ločena«. To ni bilo Ivanu K. ljubo. Zato je zaprosil državnega pravdnika naj malo ukroti Mirkota G. klepetav jezik. Državni pravdnik je Mirkota G. obtožil po §-u 246. zakona od 25. oktobra 1896. l. št. 220 drž. zak. Sodni dvor pa je bil mnenja, da ni Mirko G. ničesar zakrivil, ker ni K-ovih pridobitnih, imovinskih ali dohodnih razmer razodel; a zakon, da kaznuje zgol azrodevanje takšnih razmer, sicer da lahko vsak ud cenilne ko-

misije govori kolikor mu drago o drugih okolnostih, ki so bile predmet razprave. Državnemu pravdniku pa se ni videla ta razsodba pravična. Pritožil se je in kasacijsko sodišče mu je pritrdilo ter je Mirkota G., proglašivši ga krivim pregreška po §-u 246. zakona o neposrednih osebnih davkih, obsodilo v primeru globo. Obrazložilo pa je tako-le svoj izrek.

V §-u 246. l. c. so jasno določeni trije različni kaznivi učini; namreč neopravičeno razodevanje: 1.) pridobitnih, imovinskih in dohodnih razmer davčnega zavezanca; 2.) vsebine davčne izjave ali napovedi, in 3.) vsebine o le-teh opravljene razprave. Ni dvoma, da je obtoženec zakrivil 2.) in 3.) učin napominanega §-a. Kajti zahteva davčnega zavezanca, da se njegov in njegove soproge dohodek posebej obdači (§-a 157., 172, l. c.) se tiče vsekakor njegovih imovinskih in dohodnih razmer. Po §-u 246. omenjenega zakona zapada kazni razodevanje vsebine davčne izjave in napovedi, kakor tudi vsebine razprave o njih, in gotovo ni utemeljen prigovor, da se ni obtoženec zakrivil v obeh le-teh smeréh. Samo iz K-ove napovedi je moglo biti obtožencu znano, da je K. zahteval posebno obdačenje svojega in svoje soproge dohodka. Le-ta zahteva pa je ustanovljala del K-ove napovedi, katera ne obsega zgolj navedenih števil in vsot, nego sploh vse izjave, predloge in prošnje davčnega zavezanca. Da je temu tako, kaže samo besedilo zakona. Kajti, ako bi bilo razumevati pod vsebino napovedi zgolj podatke o pridobitnih, imovinskih in dohodnih razmerah, onda bi ne bilo potreba žugati s kaznijo radi razodevanja takih podatkih poleg onega radi razodevanja ostale vsebine napovedi. Zakon celo posebno ščiti in čišla tajnost vsebine napovedi, poudarjajoč z dotično svojo določbo besedo »vzlasti«. Da pa je zahtevati posebno obdačenje dohodka zakonske soproge (§. 157. l. c.) napoved sama, je pač naravno, a je tudi razvidno iz besedila obrazca A. določenega zakonom za napovedi, ki začenja besedami: »Moj davku zavezan dohodek uštevši dohodek pripadnikov mojega gospodarstva, ki ga je meni zaračunati«. Iz tega pa izhaja, da mora gospodarski glavar, ki zahteva posebno obdačenje dohodka enega ali več svojih svojcev, prečrtati napominani dostavek ter zapisati dotično zahtevo v napovedi. V takšnih slučajih pa mora biti dokazano, v kolikor ne gre za ločenje od mize in postelje, da je ločitev vprašavnih družbinskih udov stalna in trajna (točka 7

člena 3. odst. II., pogl. IV. zvršilnega predpisa zak. od 25. oktobra l. 1896., št. 220. drž. zak.). Le-to okolnost odnosno, tudi še nadaljne pogoje posebnega obdačenja pa mora ustanoviti cenilna komisija, ako potrebno s pomočjo oblasti, ki je dajejo §-i 209 do 211. l. c. in čl. 50. omenjenega zvršilnega predpisa. Izločitve tikajoči se sklep je komisija v našem slučaju že ukrenila s tem, da ni ugodila K.-ovi zahtevi za posebno obdačenje dohodka njegove soproge. Obtoženec je torej, priobčivši le-ta sklep neprizadetim radovednežem, razodel neopravičeno in zoper določbe §-a 196. l. c. vsebino razprave, opravljene o K.-ovi napovedi ter se je tudi v tem pogledu pregrešil proti §-u 246. istega zakona.

Zato je bilo, ugodivši na §-u 281. odst. 9^a kaz. pr. r. oprti ničnostni pritožbi državnega pravdnika, razveljaviti po §-u 288.³ kaz. pr. r. izpodbijano razzodbo in le-to kazensko pravdo takoj stvarno razzoditi.

G.

b) Zakon zoper živinske kužne bolezni kršiš že s samo nemarnostjo, ni treba, da navlaščno postopaš; tvoja dolžnost je, da na pravem, pristojnem mestu poprašaš, je li morebiti uvoz prepovedan.

(Kas. razzodba od 18. novembra 1898. l., št. 10306.)

Ceno M. je pošteno doslužil cesarja in, zadobivši mirovnino kakor višji oficir, se je povrnil 1897. l. v rojstno svojo hišo v zeleni Štajer, da konča na očetovskem domu zadnje dni svojega razburjenega in trudapolnega življenja. Bil je samec. Imel je mlajšega brata, ki je oskrboval neko posestvo na Ogerskem. Povabil ga je, naj se povrne tudi on v svoj rojstni kraj, da ložje preživita v skupni družini stare dni. Tudi brat Tone je bil samec in sit suhoparnega samotarenja. Zato je drage volje ustregel bratovi želji, odpovedal se svoji službi in se preselil k bratu. Imel je dva prasca posebno lepega, redkega plemena, katera je na upravljanem posestvu ravnal. Nerad bi ju bil prodal. Pisal je bratu Cenotu, če ju more seboj pripeljati. Ceno mu je odpisal, da mora prej pozvedeti, če je dopustno, prasce iz Ogerskega na Štajersko uvažati, Tone M. je prašal ogerskega živinozdravnika in še par drugih Ogrov, je li uvoz dovoljen. Pritrdili so mu. Zato je prasce seboj vzal. A nista se bila niti dobro odpočila v novem hlevu,

ko je prišel žandarm in ju zasegel ter na županstvo odpeljal, kajti graško namestništvo je bilo prepovedalo z naredbo od 3. julija l. 1895., št. 18493 uvažanje in gonjo prascev iz Ogerskega na Štajersko. Državni pravdnik je obtožil Toneta radi pregreška po §-ih 5. in 46. zakona zoper živinske kužne bolezni. Spoznavno sodišče pa ga je oprostilo od obtožbe, češ, da je obtoženec ob času razglašenja uvozne prepovedi na Ogerskem bival, da je pred uvozom prascev na Štajersko poprašal ogerskega živinozdravnika in še druge Ogre, ali sme s prascema črez mejo, da pa niso niti živinozdravnik niti drugi ljudje na Ogerskem o dejanski zapori meje ničesa vedeli; da se je ob to Tone prepričal, da je uvažanje prascev na Štajersko dopuščeno; da je torej zakrivil obtoženo dejanje zgol iz pomote, ki je bila ozirom na vse te okolnosti pač opravičena in odpustna.

Državni pravdnik pa se je pritožil na vrhovno sodišče, opiraje se na § 281. odst. 9^a kaz. pr. r.

Kasacijsko sodišče je, ugodivši ničnostni pritožbi, proglasilo Toneta krivim pregreška po §-ih 5. in 46. zakona od 29. februarja 1880. l., št. 35. drž. zak. in §-u 45. št. 1. zak. od 24. maja 1882. l., št. 51. drž. zak. Obrazložilo pa je tako-le svojo razsodbo.

Dejansko stanje ali učin obtoženega delikta ne zahteva navlaščnega (hudobnega) postopanja, nego zadostuje gola nemarnost. Da je temu res tako, kaže pred vsem zakon sam, kakor izhaja iz besedila 2. odst. §-a 44. zak. od 24. maja 1882. l., št. 51. drž. zak. in iz §-a 45. zak. od 29. februarja 1880. l., št. 35. drž. zak. Toda tudi smoter in smer načel, izraženih v zakonih zoper živinske kužne bolezni, podpirata in opravičujeta le-ta nazor, kajti bilo bi nemogoče njima verdevati (handhaben) namenu primerno, ako bi bilo uporabljati dotična določila samo tedaj, kadar je dokazano navlaščno dejanje ali opuščenje. Da je pa obtoženec glede uvoza prascev nemarno postopal, kaže razsodba z vso gotovostjo. Zadovoljil se je poprašanjem pri ogerskem živinozdravniku in nekih drugih zasebnikih, mesto da bi se bil obrnil na pristojno oblastvo ogersko ali avstrijsko. Nemarnost njegova je bila tem večja, ker se je bil z bratom Cenotom domenil, da pripelje prasce domov samo v slučaju dopustnega uvoza, sicer da ju proda na Ogerskem; bila je tem očitnejša, ker mu je Ceno pisal, da ne more pozvedeti,

je li uvoz dopuščen, ter da naj to na Ogerskem popraša. A ni dvoma, da je bila obtoženčeva stvar pristopiti onim virom, iz katerih bi bil lakko zadobil gotova in pristna pojasnila o vprašavni uvozni prepovedi. Zato je obtoženec sam zakrivil nepoznanje uvozne prepovedi. Pomota, v kateri je obtoženec taval v tem pogledu, je bila torej krivna in bi se jej bil obtoženec z dolžno pazljivostjo lahko ognil. Taka pomota pa ga ne more rešiti kazenske odgovornosti.

F.

Književna poročila.

Ueber die concurrirende Strafcompetenz der Gerichts- und Verwaltungsbehörden, dann die Verjährung der administrativ zu behandelnden Straffälle. Von Dr. A. Volkar. Prag, 1899. — V knjižici, pod tem naslovom izišli, opozarja naš rojak, c. kr. okrajni glavar v Pragi, na slučaje pravnih prestopkov, ko se pristojnost upravnih oblastev dotika pristojnosti sodnih oblastev in naopak, torej na konkurenčne slučaje, ki se pokažejo, če se prestopki po občnem kazenskem zakonu primerjajo s prestopki, ki so po zakonih in naredbah odkazani političnim in samoupravnim oblastvom v preiskavo in kaznovanje. Važno je to, bodisi za vprašanje pristojnosti, za odmero kazni, bodisi tudi, kar gospod pisatelj v drugem oddelku še posebej razpravlja, za načela glede zastaranja tistih konkurenčnih kazenskih slučajev, katere je preiskovati administrativnim oblastvom, potem ko je sodišče postopanje uvedlo, a je radi nepristojnosti ustavilo. Razprava pojasnjuje marsikaj in bo vrl pripomoček za prakso. Cena knjižici, ki izide tudi na češkem jeziku, je 30 kr.

Zakonik Stefana Dušana, cara srpskog. 1349 i 1354. Na novo izdao i objasnio St. Novaković. (Dalje.) Tako n. pr. u »proheironu« (προηειρον υβριος) se veli, ako se otmica izvede oružjem ima se otmičar kazniti smrću, a ako se izvede bez oružja tada se kazni, da mu se odrežu obadvje ruke. Zakonik cara Dušana kazni otmicu, ako stranke pripadaju vlasteli tako, da se otmičaru imade odrezati obadvije ruke i urezati nos, a ako sebar otme djevojku vlastetinsku ima se objesiti. — Za neka ubivstva imadu se ubojici takodjer odrezati obje ruke, a istom kaznom kazni ubivstvo i proheiron. Zakonik gdje gdje i sam navodi svoje izvore. Tako se na dva tri mjesta spominju zakoni kralja Milutina. Tome kralju se otvoreno pripisuju naredbe o poroti i o seoskim megjama. Zakonik je imao i mnogo novoga, što je onovremeno zakonodavstvo prama potrebama državnim određivalo. Iz svega slijedi, da je glavna misao ondašnjeg zakonodavstva bila, da u zakonik kao u zbornik prikupi i ono, što je u starijim zakonima i povlasticama kao zakon vrijedilo i ono, što se u narodnom životu kao zakonski običaj držalo. Očevidno je, da se sa saborom računalo; ali ti nijesu imala pravila današnjih evropskih ustava i poslovnika. Car je mogao dogovarati se sa saborom kad je bio na okupu, ali je i radio punom snagom zakonodavne vlasti dogovarajući se jedino s glavnijim ljudima svoga dvora onda kad sabora nije na okupu.

U samom Dušanovom zakoniku ima posebnih zakona, koji su bez sumnje ranije snagom carske vlasti izdani bili za potrebu u njima naznačenu, a poslije su sa saborom u dogovoru prikupljeni, u zakonik kao sastavni mu dio uneseni i potvrđeni.

Zakonik Dušanov po tome je zbornik, u koji su predmeti i gradja prtjecali s raznih strana, i iz običaja i starijih zakonodavnih radova i iz onovremenog ranijeg zakonodavnog rada i iz života samog t. j. iz potreba i interesa onih staleža, koji su u sastavljanju zakonika kao zakonodavno tjelo učestvovali, o čem nam se samim zakonikom svjedoči.

Što se tiče sadržaja, to je sadržaj prilično obilat. Ovdje ću navesti sadržaj zakonika po najduljem t. zv. prizrenskom rukopisu, po kom je i Novaković priredio svoje izdanje zakonika. Na ovom rukopisu našao je Novaković polaznu tačku za šire razpoznavanje sviju prijepisa, po starini i originalnosti njihovoj. — Po tem rukopisu ima ovaj zakon skupa sa dopunjom od g. 1354. 187 članaka, od kojih svaki ima svoj posebni naslov.

Zakonik počine člancima o crkvi, u kojima se odrazuju želje i težnje svećenstva s jedne a volja cara Stefana in njegovih ljudi s druge strane da svojoj državnoj vlasti stvore tvrdnu osnovicu. Ta je grupa najveća i najbolje sačuvana (čl. 1—38.). Za tim u slijedećim člancima govori o braku i određuje, da se za valjanost braka traži crkveno vjenčanje. Govori o duhovnom zakonu, o kršćanskoj ekskomunikaciji, o latinskoj herezi, tu se pozivlje na crkvene kanone; o inovjercima, gdje se govori, da brak inovjerca, koji je oženio kršćanku ostaje u krijeposti ako se muž prekrsti, dočim u protivnom slučaju nalaže se odijeliti ženu i djecu od njega s dijelom imetka na njihovu korist, a on sam ima se izagnati; o heretiku, gdje se govori o kazni heretika i onih koji bi ih sakrili. Za tim se redaju ustanove o korporacijama i klasama pučanstva, a to sačinjava $\frac{1}{3}$ čitavoga zakonika. Na čelu ovih ustanova stoje uredbe o svećenstvu, o njegovim pravima, o njihovom privatnom imetku n. pr. o svećeničkoj baštini, govori se o privilegijama svećenstva; oslobadjaju se od javnih daća poreza i podavanja, hranjenja konja carskih, od prevažanja državne imovine. Govori se o nadležnosti crkvenog suda, o dužnostima crkava i manastira davati hranu ubogom itd.

Za ustanovama o svećenstvu slijede pravila o drugoj višoj klasi u gospodstvu o vlastelima. Tu se prije svega utvrđuju sva prava, što su ih vlastela i vlasteličići dobili raznima hrizovuljama glede svojih baština. Određuje se pravni položaj vlastele naprama njihovim kmetovima, koji su sačinjavali nasljedovno vlasništvo vlastelina, ali nijesu mogli biti davani v miraz, a zadobivali slobodu samo jednim putem — puštanjem na slobodu. — Za tim se određuju prava nasljedstva na nekoje stvari, koje su ostale iza vlastela, kazna (za uvrijedu) ako mali vlastelin uvrijedi velikoga i obratno; kazna za nekoje prestupke, koji su učinjeni bilo od osoba vlasteonog staleža, bilo od nižih, kao n. pr. otmiba olastelinke, blud vlastelinke; govori se o totomičnom ubojstvu ili drugom zlu, određuju se pravila kako se ima vlastelin pozvati na sud (čl. 62.). Za tim se govori o glavarima, sirotima, se-

brima¹⁾ i o neslobodnim ljudima. U čl. 70. izriče se, da kuće treba brojiti ne po ognjištu, nego po imanju itd. Ustanovama o nižim klasama pučanstva zaključuje se prvi odio zakonika.

Kako se vidi u tom dijelu sadržaju se ustanove, koje se odnose ne samo na politička prava usvojena različitim staležima i klasama, nego i na sa svim građanska, kakova su prava na upravljanje i uredjenje imetka od različitih rodjaka, pravo nasljedstva itd. pa onda uredbe kriminalne. No te ustanove građanske i kriminalne napomenute su kao slučajno. Po tom kako Bogišić veli, proizlazi, da se prvi dio Dušanova zakonika bavi najviše administrativnim poslovima i javnim pravom države.

U slijedećim člancima, koji slijede za čl. 72. sadržaju se ustanove o imutku. Ovdje se prije svega govori o blagu i pasištima, o zemljama i medjama seoskim, o crkvenoj zemlji, o pravdi na zemlju. Tu čl. 83. naredjuje, što da se čini, kad bi se dogodilo, da se za istu zemlju iznesu dva carska pismena kao dokazi svojine, to zemlja ima ostati onomu, koji je njom opravljao do onog vremena (t. j. po svoj prilici do izdanja zakonika).

Treća grupa članaka (čl. 84. do 136.) odnosi se na kriminalno pravo. Ovdje se nabrajaju prestupci i kazne za njih, ustanovljuju se pravila za građanski postupak kao n. pr. o vlasteoskom pravu, o pozivu obtuženika na sud, o posljedicama ako se tko ogлуši sudu, o pristavu i njegovim dužnostima, o pripadanju kmetova pod sud, o krijeposti pismenih dokaza, o uvedenju u posjed.

(Konec prih.)

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. majnika 1899.

— (Karol Pleško †.) Dne 23. pr. meseca je v Ljubljani skoraj nenadoma umrl c. kr. višjesodni svetnik Karol Pleško, ki se je kakor človek in kakor sodnik odlikoval po prav posebnih vrlinah srca ter duha, in ki ga bo odslej zlasti društvo »Pravnik« pogrešalo v svoji sredi. Porojen l. 1834. v Ljubljani, je Karol Pleško dovršil pravoslovne študije l. 1856. na Dunaji, služboval potem v politični upravi na raznih krajih, dokler ni bil imenovan sodnim pristavom za Kamnik. Od l. 1872. naprej je bil okrajni sodnik v Črnomlji, na Vrhniki in v Litiji, od l. 1881. naprej pa deželnosodni svetnik v Novem mestu in Ljubljani. Tu je deloval na sodnem dvoru kakor civilni referent, kazenski votant ali predsednik spoznavnega in porotnega sodišča nad 12 let, dokler ni bil na svojo prošnjo vpokojen dne 1. decembra lanskega leta. Vender pa je še poslej, še 14 dnij pred svojo smrtjo pomagal pri kazenskih razpravah. Vsega vkupe je služboval nad 42 let in zares po zasluženji dobil, ko je bil vpokojen, naslov in značaj višjesodnega svetnika. — Pokojnik je bil vse svoje žive dni vrl mož. Koder je služboval, povsod je ostavil spomin, da je bil višjim in nižjim prijatelj, preprostemu narodu dober svetovalec, vsem slojem pravičen sodnik. To je mogel biti po svoji mnogo-

¹⁾ Sebar i danas u živom govoru (u Dubrovniku) znači težaka.

stranski izobraženosti in prirojeni ljubeznivosti. Dičila ga je tudi posebna ljubezen do svojega naroda, vedno jednako gorka in jasna v manj ali bolj viharnih časih. Živo se je zanimal za njegovo napredovanje in to ne le kakor opazovalec, nego tudi podpiratelj vsake dobre stvari. Ko se je snovalo društvo »Pravnik«, bil je mej prvimi, ki so sodelovali, in rad se je prve čase dal voliti v odbor. A tudi sicer je ostal društvu dejanski naklonjen in zlasti lani je, dasi v letih in z delom preobložen, priredil za »Slov. Pravnik« več obsežnih kazenskopravnih slučajev. Ko je blagi gospod stopil v pokoj, želelo mu je vse, da bi ga užival mnogo let. To se ni izpolnilo, nego že 25. pr. m. smo mu žalibog morali izkazati zadnjo čast.

— (Dr. Jos. pl. Waser,) bivši predsednik nadsodišča v Gradci, je umrl dne 11. t. m. v visoki starosti 88 let. Porojen v Ptuj, je pravoslovje dovršil v Gradci, promoviral pa l. 1834. na Dunaji. Nekoliko let je bil vseučiliški docent in profesor na Dunaji in v Inomostu, l. 1848. pa je prestopil v pravosodno službo, postal l. 1850. državni pravdnik v Gradci in zaslužno deloval pri tedanji kazensko-pravdni reformi. Novo ustavno življenje je l. 1861. tudi njega zvalo v državni zbor, kjer se je odlikoval z mnogim delom. Leta 1868. je pod Herbstom postal sekcijski šef v pravosodnem ministerstvu, a že dve leti pozneje je prišel nazaj v Gradec. Tu je bil od leta 1875. do l. 1892., ko je bil na svojo prošnjo vpokojen, predsednik nadsodišča. Pokojni Waser je bil odličen pravnik in na polji kazensko-pravdnega reda prvak, ki je s svojimi drobnimi in aktuvalnimi razpravami v »Ger. Ztg.« silno vplival na pravo razumevanje in praktikovanje kazenske pravde. Politike se pa ni nikdar otrešel. Po svojem prepričanju centralist, se je kakor višjesodni predsednik na vso moč upiral razširjenju ravnopravnosti slovenskega jezika v sodnih uradih in mnogokaj se je v tem oziru premenilo le proti njegovi volji. Drugače je pripoznati, da se je pod njegovim duhovitim in odločnim vodstvom pravosodje v območji graškega nadsodišča na visoko stopnjo povzdignilo.

— (Dr. K. Frühwald), višjesodni svetnik po naslovu na Dunaji, znan kakor izdajatelj Manzove zbirke, raznih knjig z obrazci in priročnice za civilnosodno delovanje okrajnih sodišč, je umrl dne 23. pr. m. v 47. letu svoje dobe. Užival je zbok svojega vedenja splošno spoštovanje, zbok svojega plovdivitega delovanja pa zaslužno občudovanje.

— (Za ravnopravnost slovenščine.) V zadnjem listu omenjena interpelacija v deželnem zboru kranjskem slove: Interpelacija poslancev dr. D. Majarona in tovarišev do visoke c. kr. vlade v roki Njega ekscellence gospoda deželnega predsednika zaradi slovenskega uradovanja pri c. kr. nadsodišči v Gradci. — Visoki c. kr. vladi ni neznano, da je c. kr. deželno nadsodišče v Gradci dné 23. junija l. l. na prizivni razpravi v čisto slovenski pravdi med čisto slovenskimi strankami zabranilo pravnim zastopnikom slovensko govoriti in da je sploh odklonilo slovenski jezik kakor razpravni jezik. Vsled tega kršenja jezikovne, v državnih osnovnih zakonih zajamčene in nekoliko tudi z naredbami predpisane ravnopravnosti, vsled kršenja, ki nasprotuje tudi novim načelom ustnosti razprav, došle so od kompetentnih strani, pred vsem od odvetniške zbornice kranjske, visoki c. kr. vladi peti-

cije, v katerih se nujno prosi ukreniti vse, da se takoj začetkom delovanja novih civilnopravnih zakonov zagotovi slovenskemu jeziku popolna veljava razpravnega jezika pri c. kr. višjem deželnem sodišči v Gradci. Na te peticije, odnosno interpelacije, ni visoka c. kr. vlada, kolikor znano, do danes ničesar ukrenila, in pri c. kr. nadsodišči v Gradci je ostalo v tem pogledu vse pri starem, razun da od konca decembra minolega leta naprej strankam ne zabranjuje več slovenski govoriti, to pa — po soglasnih javnih poročilih — vsled navodila, katero je c. kr. najvišje sodišče povodom revizije v zgoraj omenjeni pravdi izdalo internim potom na podlagi § 277., odstavek 2., sodnega opravnega reda. Vse drugo je pa, kakor rečeno, ostalo pri starem: da se v slovenskih pravnih še vedno oklicujejo prizivne razprave v nemškem jeziku, da se sodniki, zlasti poročevalci, poslužujejo le nemškega jezika, da se v istem jeziku piše sodni zapisnik, da se razsodbe proglašajo in izdajajo tudi le v nemškem jeziku. Da vse to ne odgovarja §-u 13. obč. sod. reda, kateri je še danes v veljavi, da tudi ne odgovarja ustavno zajamčeni enakopravnosti, kakor konečno tudi ne novim civilnopravnim načelom neposrednosti in ustnosti — o vsem tem ne more biti nikake dvojbe. Pri tej priliki si usojamo udano podpisani opozarjati tudi še na drugo prečudno prakso, da c. kr. nadsodišče v Gradci še vedno sodiščem prve inštanice zaukazuje, naj njegove višjesodne odločbe in sklepe na slovenski jezik prevajajo in take prevode strankam dostavljajo. To ni le protivno §-u 215. sod. opr. reda, po katerem je potrebno število čistopisov odločbe napraviti takoj pri dotični inštanici, ampak je tudi čisto brezpotrebno in neosnovano obremenjenje nižjesodnih inštanice, katere po nikakem redu ne morejo biti vezane k mučnemu in zelo zamudljivemu prevajanju. Sploh pa ni videti, zakaj naj bi se stranke zadovoljile s prevodi višjesodnih odločeb in celo s takimi prevodi, za katere ne prevzema odgovornosti višjesodna inštanca sama. — Takšnih protizakonitosti in nepravilnosti slovenski narod na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem ne more več mirno prenašati, to pa tem manj, ker celo mali del slovenskega naroda na Primorskem v območji c. kr. nadsodišča tržaškega nima v zgoraj grajanih ozirih posebnega povoda za pritožbe, kajti ravnokar imenovano nadsodišče tržaško razpravlja v slovenskem jeziku in tudi svoje odločbe in sklepe samo pripravlja v slovenskem jeziku, ne da bi jih bilo treba prevajati na nižjih instancah. Glede na vse to usojamo si udano podpisani vprašati visoko c. kr. vlado: Ali hoče nemudoma ukreniti, da se odpravi zgoraj popisano, zakonom in naredbam protivno postopanje c. kr. višjega sodišča v Gradcu? V Ljubljani, dne 7. aprila 1899. — Interpelacijo istega smisla so predložili v deželnem zboru štajerskem poslanci dr. Rosina in tovariši v seji dne 5. t. m.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah šte. 17; upravništvo pa na Valvazorjevem trgu šte. 7.